

VILLE SIMILÄ
KANI
nimeltä
Paisti

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Copyright © Ville Similä ja Kustannusosakeyhtiö Otava, 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-49180-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

SINÄ TALVENA LUMI satoi lokakuussa ja kaikki oli muutenkin sekaisin. Taivaalta alkoi pudota märkää lampaanvillaa joka mätkähti mustaan maahan ja jäi siihen. Tuomaanpäivään mennessä lunta oli talonnurkalla niin, ettei ovea saanut auki. Ja vasta sitten lunta alkoi todella tulla. Aamuisin minun piti potkia ovi auki ja hakata kynnykselle kertynyt jää, jottei viima päässyt puhaltamaan oven alta sisään.

Meitä oli kaksi ja kohdussa kolmas ja kaikki oli jotenkin vinksallaan.

Sateet jatkuivat, mutta enää vesi ei muistanut jäätyä matkallaan alas ja tuhosi sen minkä edelliset kuukaudet olivat saaneet aikaan.

Yhtäkkiä oli tammikuu ja sateet yltyivät, ja lapsi potki vatsan läpi yhä kovemmin. Nietokset sulivat vetiseksi puuroksi, jossa ei liikkunut mikään, ja me aloimme tuntea kauhua. Syvässä hangessa minä voisin vetää heidät synnyttämään vaikka pulkalla, mutta sohjossa ei liiku mikään. Halot hupenivat viikko viikolta ja taivaalta valui vettä. Minä kyselein kaikkialta, mutta kellään koko kaupungissa ei ollut klapin klapia.

Helmikuun toisella viikolla lumet olivat menneet niin kuin lokakuu ei olisi koskaan loppunut. Maa irvisti mustana ja pajuihin nousi silmuja ja oli helmikuu, eikä sade tauonnut hetkeksikään.

Lapsi kävi kaksi kertaa koputtelemassa mutta jäi vielä lämpimään miettimään. Mutta yhdeksän kuukautta oli kulunut, aikaa ei voinut olla paljon.

Halkolasti saapui maanantaina hetkeä ennen hämärää. Minä maksoin ja lähetin kuskin tiehensä. Heitin puita sisään ja pelkäsin että lapsi alkaisi tulla ja halot pitäisi jättää päiväkausiksi sateeseen. Vesi valui niskasta sisään ja lapsi potki kohdussa, mutta kiukaassa paloi nyt tuli.

Kömmimme lauteille ja odotimme. Yö oli laskeutunut ja tiesimme että se olisi viimeinen. Pihalla katsoin kuinka höyry katosi taivaalle tihkusateeseen, sinne mistä se oli tullut. Ehkä vielä yhden kerran ehtisi ummistaa silmänsä.

Poltot alkoivat kello kolme. Ne tulivat niin voimakkaina, että ei tarvinnut laskea.

”Naistenklinikalle”, minä sanoin kun avasin taksin oven.

EDLA KAROLIINA HALUSI niin kovasti tyttären, jonka nimi oli Martta, että synnytti sellaisen kahdesti.

Ehkäpä oli virhe, että hän meni antamaan Martalle oman nimensä. Pienellä Martta Karoliinalla oli jo sisko ja kaksi veljeä. He opettivat pienen siskon kesällä kävelemään, mutta lokakuussa tyttö oli poissa. Niin oli Jumala halunnut, ja siihen Edla tyytyi.

Viiden vuoden kuluttua Edla synnytti uuden Martan. Martta Johanna ei elänyt sisartaan vanhemmaksi, eikä Edla sen koommin yrittänyt synnyttää yhtään tyttöä.

Oulussa oli 1890-luvulla kolme kapakkaa, ja Niilo oli tullut perustaneeksi pirttinsä niistä yhden sisäpihalle. Juopot kuseskelivat ympäriinsä, ja iltaisin seinien läpi kuului mölinä ja humalainen laulu. Lehmät ammuivat ja hevoset hirnuivat, ja hukuttaakseen jumalattoman möykän Edla lauloi.

Hän ei koskaan laulanut muuta kuin virsiä ja vietti lyhyet lepohetkensä rukoillen. Mutta kerran hän nappasi pöydältä haitarin ja alkoi soittaa.

Kaikki olivat niin hämmästyneitä että kesti hetken ennen kuin he tajusivat yhtyä lauluun. Edla hymyili ja soitti vielä pienen polkan. Sitten hän laski haitarin pöydälle eikä nostanut sitä syliinsä enää koskaan.

Kaiken kaikkiaan Edla synnytti yhdeksän lasta. Yhdestä tuli rikas, toisesta köyhä, kolmannelta maanmittari, nel-

jännestä kapelli- ja viidennestä vahtimestari, kuudennesta kapakkalaulaja ja seitsemännestä nainen.

Kapakkalaulaja ja kapellimestari olivat toistensa vasta-kohtia.

Toinen oli lahjakas, toinen ahkera. Toinen oli maailmanmies, toinen riitapukari. Toinen oli juoppo ja toinenkin oli juoppo.

Molemmat saavuttivat tiettyä menestystä, joka on valunut maailman meriin sateiden huuhdottua heidän hautakiviensä harmaata jäkälää vuosikymmenten ajan. Menestys rajoittui ammatillisiin seikkoihin eikä ulottunut kotioven sisäpuolelle.

MINÄ TULEN KESKINKERTAISEN kulttuurisuvun vähäpätöisestä sivuhaarasta, joka kuhisee maanmittareita ja tupsulakkeja.

Se on isän suku se. Äidin puolella Laatokan rannalla oli maanviljelijöitä ja kunnon kansalaisia. He myivät voita Pietariin, kunnes Lenin teki siitä lopun. Sen jälkeen he ryhtyivät viljelemään maata, kunnes Stalin teki lopun siitäkin.

Isän puoli sukua asui Oulussa ja sai sotkettua asiansa ilman Venäjääkin. He kuvittelivat voivansa saavuttaa elämässä muutakin kuin kaksi merkintää kirkonkirjaan. Alun perinkin laimeat saavutukset ovat haalenneet kuin järvenrantaan jätetty punainen muoviämpäri.

Minä en koskaan pysynyt perässä siitä kuka oli kenenkin setä tai täti, eikä muidenkaan kannata siitä huolta kantaa. Kaikki ovat ilman omaa syytään joutuneet osallisiksi tarinaan, jonka nimi oli Suomi. Toiset kiittivät siitä Jumalaa ja toiset syyttivät Venäjää, mutta jälkikäteen kaikki oli flipperi-kuulien kimpoilua pelissä, jonka oli aloittanut joku toinen.

He ovat tässä minun takiani ja minä heidän.

Sukumme on enimmäkseen lekotellut lokoisassa porvarillisessa asemassa. Ketään ei heitetty matalaan joukkohautaan eikä Hennalaan joutunut kuin isäni, ja hänkin vuosikymmeniä sen jälkeen, kun näännytetty punaiset oli kärrätty sieltä pois.

Suomessa meikäläiset ovat asuneet niin pitkään kuin kukaan muistaa. Siitä on koitunut monenlaisia hankaluuksia.

Suomalaiset rakastavat pimeyttä niin paljon, etteivät huomaa kylpevänsä valossa. Jokaista marraskuun loskaa kohti on loputtoman valoisa keväinen päivä. Niistä jokaisen suomalaisen ottaa annettuna.

Pietarilainen runoilee valkeista öistä koska tietää, että pimeys on maailman tehdasasetus. Suomalainen valittaa jo maaliskuussa ettei pysty nukkumaan. Juhannusaamuna hän murisee, että pimeää päin mennään, mutta salaa hän on tyytyväinen. Suomi on menninkäisten maa, jonka asukkaat käpertyvät luolaansa kyyhöttämään kun viimeinen valonsäde katoaa kuusen taakse.

Mutta ei se ole ihmekään. Suomalaiset olivat kyllin tyhmiä jatkamaan vaellusta yhä elinkelvottomampiin paikkoihin mutta kyllin sitkeitä pysymään siellä hengissä. He olisivat voineet jäädä kyydistä pustalla, mutta vaihtoivat valon ja lämmön siihen että saivat kalautella hylkeitä hengiltä sulavan mannerjäätikön reunalla.

Ainoa meikäläinen, jolle on pystytetty patsas, teki kaikkien aikojen onnettomimman sotilasuran. Hänet ammuttiin seulaksi ennen kuin sota oli edes alkanut. Ja siitä hyvästä patsas pystytettiin.

Luulisi että sotilaasta on enemmän hyötyä elävänä kuin kuolleen, mutta asia on juuri päin vastoin. Kuolleita sotilaita tarvitaan, jotta elävät suostuvat juoksemaan miinakentille. Jokaisella sotilaalla on yksi tavoite, selvittää sodastaan hengissä, mutta patsaat pystytetään niille, jotka eivät siinä onnistu.

Kun tsaari heitettiin Pietarissa pihalle, suomalaiset päätelivät, että vuonna 1809 solmittu sopimus ei ollut voimassa. Ja siinä tapauksessa saattoi toivoa vain sitä, että kommunistit voittaisivat. Vain he olivat niin hourupäisiä, että kuvitte-

livat Suomen haluavan takaisin heti kun pääsivät Venäjistä eroon.

Kannaksella ukot jupisivat itsenäisyyspuheille. He vastustivat ankarasti koko ajatusta. Ryssä oli keksitty sitä varten että Pietarista saattoi käydä hakemassa kärrykaupalla ruplia. Kun aamulla valjasti hevosen, oli jo iltapäivällä Nevan valtakadulla vetämässä ryssää nenästä.

Mutta nyt suomalaiset ravasivat Pietarissa nykimässä kommunisteja hihasta. Svinhufvud ja Manner saivat odottaa uuteenvuoteen asti, että Lenin ehtisi keskittyä sellaiseen pikkuasiaan kuin Suomi.

Lähetystö odotteli turkit päällä eteisessä. Hiki virtasi. Lopulta Lenin murahti, että siitä vaan. Ja se oli siinä.

Kahden minuutin kuluttua vaihtui vuosi.

Suomalaiset olisivat voineet ryhtyä rauhassa kasvattamaan perunaa ja harjoittelemaan luistelemista. Se olisi kai ollut liian ikävystyttävä tapa aloittaa elämä itsenäisenä kansana, jollaisesta oli niin kauan uneksittu ja hourailtu.

Nyt kun suomalaiset vihdoinkin saivat tehdä mitä lystäsivät, he ryhtyivät tappamaan toisiaan. Valtuuskunta palasi Pietarista typertyneenä ja ryhtyi jakamaan kivääreitä ja käsi-
varsinauhoja.

Tässä toimessa oltiin jo pitkällä. Suomalaiset olivat hioneet suunnitelmiaan toistensa tappamiseksi jo tovin, jotta aikaa ei tarvitsisi hukata sen jälkeen kun venäläiset puhaltisivat pilliinsä. Ei mennyt edes kuukautta, kun luodit viuhkivat.

Minä synnyin hieman myöhemmin maailmaan, jossa sotaa ei ollut eikä Venäjistä tarvinnut välittää. Parikymppisenä taluttelin sokeita Leppävaarassa sillä aikaa kun ystäväni kiirehtivät punkasta minuutissa päästäkseen kasarmin pihalla seisomaan asennossa tunnin. Kun heidät päästettiin aamupalalle minä olin talutellut sokeat perille ja takaisinkin.

Historia oli päättynyt. Suomen turvallisuuden takasi Kremlissä istuva leppoisa juoppo. Hän vakuutti, ettei Suomen tarvitsisi enää koskaan pelätä, että näreen takaa ryntäisi kasakka sapeli tanassa.

Kaikki me tunsimme sellaisen juopon, joka saattoi sukujuhlissa hieman tanssahdella. Onhan se kiusallista, mutta ei pelottavaa.

En tiennyt lekottelevani maailmanhistoriallisessa auringonläikässä, siinä perhosen siiveniskun mittaisessa hetkessä, jolloin saattoi selällään loikoillen katsella poutapilvien matkaa taivaalla ilman että pommikoneiden varjot viilensivät lämpötilaa.

Mutta ei sitä kukaan muukaan tiennyt.

Ja siinä välissä siis tapahtui kaikenlaista.

EDLA KAROLIINALLA OLI liikaa lapsia ilman Marttojakin. Hetken aikaa heillä oli myös rahaa.

Perheen isä Niilo työskenteli merimiehenä, vanginvartijana, lasimestarina ja jollain keinolla myös asianajajana.

Ei ole ihan varmaa mistä raha tuli, mutta joka tapauksessa sitä oli yhtäkkiä paljon.

He muuttivat kapakan pihalta kunnon taloon. Pirttiin hankittiin urkuharmoni ja salin nurkkaan palmu. Perhe ryhtyi elämään kuin kunnon ihmiset. Kukaan ei ölissyt pihalla öisin.

Kaikki oli niin hyvin, ettei se voinut kestää. Niilo lainaili rahaa pyytäjille. Kun takaisinmaksu viivästyi, hänen piti lähteä itse lainanhakuun. Hän ei tohtinut pyytää omistaan korkoa, mutta velkojat kyllä pyysivät.

Mutta sama se, sillä kukaan ei maksanut Niilolle takaisin penniäkään. Pian Niilo oli konkurssissa ja talon pihalla kruununvouti pitämässä pakkohuutokauppaa.

Lehmät talutettiin pois ja hevoset myytiin pikkurahalla. Urkuharmoni nostettiin vaunuihin.

Niilo katsoi vierestä kuinka ajuri solmi kaappikelloon solmut löysästi niin kuin maakrapu, mutta se ei enää kuulunut hänelle, niin kuin ei kellokaan.

Kukaan ei tiedä mitä palmulle tapahtui.

Yhdellä vasaraniskulla koko porukka palasi rahvaan riveihin, sinne mihin he koko ajan olivat kuuluneet. Oli taas mentävä töihin. Joillekin sellainenkin sopii. Isoisäni isä ryhtyi maanmittariksi. Hän ei kummemmin toilaillut, joten se hänestä.

Hänen veljensä Aapo oli aina oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Sinne päästyään hän tuhosi kaiken.

Aapo oli hankala tyyppi, jolla oli tapana suututtaa kohtamansa ihmiset.

Hän teki kaiken mahdollisimman hankalasti. Aapo oli syntynyt kapakan pihalle ja oppinut pelkäämään ja vihaamaan juoppoja. Se ei estänyt häntä ryhtymästä itse sellaiseksi. Mutta heti kun kieltolaki päättyi, Aapo lopetti juomisen ja alkoi kirjoittaa raittiuspamfletteja.

Kun kruununvouti kopautti nuijaansa ja perheen omaisuus oli mennyt, Aapo lähti Helsinkiin rakentamaan taloja.

Ensimmäinen työmaa oli Malmilla, jonne piti rakentaa kaivo. Aapo oli käynyt rakennuskoulun, mutta hänellä ei ollut aavistustakaan kaivon rakentamisesta. Lisäksi työmiehet puhuivat ruotsia ja Aapo ei.

Koska Aapo kuitenkin oli rakennusmestari ja herra, työmiesten piti olla kuuntelevinaan ja Aapon mestaroivinaan. Työmiehet olisivat rakentaneet kaivon vaikka unissaan, mutta odottivat Aapon neuvoja, jotka olivat huonoja.

Näin maailma toimi, eikä Aapo pitänyt siitä. Hän päätti ryhtyä laulajaksi ja pummasi rahat kahden vuoden lauluopintoihin.

Aapo oli opinnoissaan hyvässä vaiheessa, kun rahat lopuivat. Hän törmäsi paksuun mustapartaiseen kanteleensoittajaan, jonka nimi oli Pasi Jääskeläinen.

Jääskeläisellä oli teatteri, joka kiersi ympäri Suomea. Hän kutsui Aapon mukaansa.

Viikon harjoitusten jälkeen Aapo lähti teatterikier-
tueelle.

Aapo katseli ihmeissään, kun pöytiin kannettiin öljyistä sardiinia ja Savon viinaa, makeaa ruotsalaista punssia ja ranskalaista konjakkia. Aapo asteli punaista mattoa pitkin hotelleihin ja katseli, kuinka primadonnat suutelivat toisiaan.

Sen koommin hän ei koskenut lapioon vaan soitti, lauloi, näytteli ja kirjoitti kirjoja.

Aapon ensimmäinen tytär syntyi keskelle maailmansotaa. Sotaa käytiin sinänsä muilla mailla eikä asia näkynyt Suomessa mitenkään, paitsi siinä, että Helsinkiin julistettiin kieltolaki. Suomea hallitsi edelleen tsaari, joka ajatteli voittaa Saksan panemalla viinahanan kiinni Helsingissä.

Aapo oli saanut työpaikan operetin näyttelijänä Apollo-teatterissa Esplanadilla. Työ oli kelvollinen, ja aluksi siitä sai palkkaakin.

Pian ruokatarvikkeet alkoivat käydä vähiin. Lopulta lopuivat setelitkin. Aapo oli tyytyväinen kun sai palkaksi edes säkillisen jauhoja.

Aapo ja hänen vaimonsa olivat kuitenkin nuoria, terveitä ja onnellisia, ja heille oli tulossa lapsi. He saivat Kruununhaasta vuokralle mökin, jossa oli yksi huone.

Oli huhtikuu ja ruoka oli lopussa. Aurinko lämmitti kal-seasti, ja mökki oli jääkylmä. Mutta kohtahan olisi kesä, Aapo mietti. Hän arveli, että kyllä mökissä jotenkin pärjätään, eikä ryhtynyt turhaan etsimään halkoja, jotka joka tapauksessa olisivat ylihintaisia.

Lapsi ryhtyi syntymään. Lähdettiin Eiran sairaalaan.

Pian Aapo kantoi ylpeänä tyttärensä korissa kylmään kotimökkiin Kruununhakaan. Tytär tuhisi. Aapo ja vaimo katsoivat koriin ja hytisivät onnellisina.

Seuraavana päivänä Aapo lähti töihinsä. Teatterin ilmoitus-
taululle oli ilmestynyt lappunen.

”Erään primadonnan oikuttelun takia”, lapussa luki,
”olen lopettanut Apollo-teatterin suomenkielisen operetin
toiminnan. Laissa säädetyn kahden viikon irtisanomisajan
palkan voi kuitata konttorilta. E. Ståhlberg, teatterin omis-
taja.”

Aapolla oli nyt kolme suuta ruokittavanaan, mutta ei
rahaa eikä työtä. Hän ei ollut tarttunut lapioon vuosikau-
siin.

Aapo teki sen mitä kuka tahansa nuori isä hänen asema-
saan ja lähti kiertämään kapakoita. Kierros oli onnistunut.
Jo seuraavana päivänä hän aloitti pianonsoittajana pienessä
kahvilanmörskässä Vironkadulla. Aapo soitti illat, ja vaimo
imetti pientä tytärtä kylmässä mökissä.

Eräänä iltana kapakan pianon nuottitelineelle tuotiin
lappunen. Aapo soitti kappaleen loppuun ja avasi lapun:
Pieni tytär oli heikkona, hengenlähtö oli lähellä. Lääkäri oli
tulossa, mutta pappikin oli jo kutsuttu. Nyt pitäisi kiireesti
päättää, mikä tytölle annettaisiin hätäkasteessa nimeksi,
lapussa luki.

Uutinen tuli huonoon aikaan, sillä työaikaa oli jäljellä
tunti.

Ongelma oli pirullinen. Lääkäri varmasti osaisi asiansa.
Jos toisaalta ei osaisi, kapakkapianisti ei olisi vauvan kanssa
yhtään lääkäriä hurskaampi. Ja sitä varten oli tulossa se pap-
pikin.

Jos taas kaikki olisi hyvin, jäisi viimeisen tunnin palkka
turhaan saamatta.

Ja jos tyttö heittäisi henkensä, jostain pitäisi saada rahat
hautaukseen.

Aapo mietti hetken ja jatkoi soittamista.

Kotona odottivat lääkäri, pappi ja tyttö, jolle oli nyt var-

muuden vuoksi annettu nimi. Diagnoosi oli kylmettyminen. Nimi oli Salme.

Salmen koriin pantiin kuumavesipullo. Pian Salme alkoi lämmetä. Seuraavana päivänä oli vappu.

LAATOKAN RANNALLA LAURI-SETÄ näki suunnattomasti vaivaa päästäkseen hengestään.

Hän olisi voinut jatkaa opettamista kansakoulussa Pyhäjärvellä ja odottaa, että asiat jotenkin järjestyvät. Sen sijaan hän päätti ryömiä vuosikausia mudassa ja veressä ja paskassa, jotta saataisiin aikaan Suomi.

Kukaan ei enää muista, että maailmansodalla olisi ollut jokin järjellinen syy. Mutta Lauri-sedän päässä se takoi kirkkaana.

Syötyään joulupuuronsa Lauri nousi pöydästä, heitti repun selkään ja sanoi lähtevänsä Helsinkiin opiskelemaan. Mutta se oli hämäystä. Hän kutsui veljensä kammariin ja veti oven perässään kiinni ja sanoi, että tosiasiassa hän lähtee Saksaan. ”Jos ette kolmeen vuoteen minusta kuule, voitte ruveta kyselemään.”

Sitten hän laittoi sukset jalkaansa ja hiihti Ruotsiin. Ruotsissa Lauri astui laivaan, joka seilasi Lyypekkiin. Siellä käteen annettiin musketti. Lauri-setä opetteli ampumaan ja ymmärtämään saksankielisiä käskyjä ja pysymään hengissä sillillä ja nahistuneilla perunoilla.

Ammattitaito hankittiin kärsimyksellä. Lauri taisteli Misajoella ja Schmardenissa ja monissa muissa paikoissa, joiden nimet eivät enää merkitse kenellekään mitään. Niiden mutaiseen maahan oli kuitenkin vuosina 1916 ja 1917 tapet-

tava kymmenettuhannet saksalaiset ja venäläiset ja latvialaiset ja jokunen suomalainenkin nuori mies, jotta tsaari ja Saksan keisari eivät olisi menettäneet kasvojaan.

Mitään järkeä ei siinäkään sodassa ollut.

Enimmäkseen Lauri tappoi maailmansodassa hyttysiä. Sotatanner oli perustettu ikävästi keskelle suota, ja itikat imivät jääkäreistä enemmän verta kuin venäläiset.

Sen verran Lauri sai tsaarin sotilaita tapettua, että ansaitsi ylennyksen. Mikä tärkeintä, hän onnistui väistelemään luoteja niin että selvisi maailmansodasta hengissä.

Sen jälkeen Lauri lähti kotiin perustamaan Suomea. Sen ei luullut olevan kummoinenkaan homma. Hän oli saanut Saksalta rautaisen ammattitaidon.

Taas oli joulukuu. Lauri astui laivaan ja palasi samassa joulukuun pimeässä, jonka sylissä oli kolme vuotta aikaisemmin lähtenyt. Enää hän ei ollut kansakoulunopettaja Kannakselta, vaan Suomen eliittijoukkojen selkäranka. Hänen seuranaan kohti kotimaata matkusti Gewehrführereitä ja Hilfsgewehrführereitä ja kaksi konekivääriä ja kymmeniä laatikoita kivääreitä.

Niillä ryhdyttiin pian ampumaan toisia suomalaisia.

Aseet ja Hilfsgewehrführerit purettiin laivasta Merikarvialla. Yö oli pimeä ja myrskyinen, kun miehet rämpivät maihin.

Edellisenä iltana eduskunta oli hyväksynyt senaatin antaman itsenäisyysjulistuksen. Sitä ei tiennyt Lauri eikä kukaan muukaan, sillä samaan aikaan laiva seilasi pimeällä ja myrskyisellä merellä. Kukaan ei tiennyt, tulisiko päivästä sen merkittävämpi, eikä vuosikymmeniä myöhemmin kukaan enää muistanut, miksi itsenäisyyspäivää piti viettää vuoden synkimpään aikaan.

Laivan lasti purettiin ja Laurille osoitettiin majapaikka ja sitten seuraava, ja Lauri totteli käskyjä ja siirtyi mihin määrättiin.

Jouluna Lauri pääsi käymään kotona. Mutta paljon muuta hän ei ehtinyt kuin istahtaa pöytään, kun piti taas tarttua lakiin ja mennä. Pian vaihtui vuosi.

Siellä täällä ammuskeltiin jo kuin alkuillasta uudenvuodenaattona. Saksassa koulutetut sotilaat hajotettiin ympäri Suomen, jotta kaikki eivät kuolisi samaan aikaan vaan saisivat ensin ampua mahdollisimman monta suomalaista.

Lauri-setä lähetettiin Lappeenrantaan. Oli tammikuu ja pakkanen paukkui, ja tehdastyöläiset ammuskelivat siellä täällä.

Luumäellä oli kahakka ja jonkun piti lähteä katsomaan mitä tapahtui.

Lauri oli opetellut preussilaiset taktiikat ja tunsia tsaarin armeijan temput. Hän kokosi pienen ryhmän ja alkoi johtaa sitä niin kuin saksalaiset olivat opettaneet.

Yö pimeni ja pamaukset lähenivät.

Lauri otti mukaansa neljätoista miestä ja pari käsikranaattia, sellaisia, jotka olivat kuin lehmän sääriluu, räjähdyspanos pitkän kahvan päässä.

Vastassa ei ollut venäläisiä tsaarin sotilaita vaan tehdastyöläisiä Kouvolasta. Työläisiä oli monta kymmentä, ainakin viisi kertaa enemmän kuin Laurin porukkaa.

He tarvitsivat apuvoimia.

Lauri etsi puhelimen ja soitti varuskuntaan Lappeenrantaan. Mutta apua ei nyt ehditty saada.

Lauri ei halunnut perääntyä. Ehkä suhde oli sittenkin riittävä.

Työläiset osasivat hädin tuskin painaa liipaisimesta, eikä kukaan heistä ollut taistellut Misajoella. Tosin eivät olleet hänenkään miehensä, mutta siihen ei nyt kannattanut takertua.

Hän määräsi joukon liikkeelle, ja he lähtivät yöhön. He pälyilivät sivuilleen ja siirtelivät jalkojaan eteenpäin vastahakoisesti, mutta saivat toisistaan voimaa.

Laurin sydän hakkasi innostuksesta ja odotuksesta. Tähän hetkeen Lauri-setä, jääkäri liike ja eräällä tavalla koko unelma Suomen valtiosta oli tähdännyt.

Äänet voimistuivat ja pimeästä erottui hahmoja, ja sitten tiellä tuli vastaan joukko miehiä, ja tässä se nyt oli.

Veri kohisi päässä. Lauri otti vyöltään kranaatin ja kiskaisi sokan irti. Hän nojasi vartalonsa taaksepäin ja sinkosi kranaatin kohti työläisiä.

Lauri oli niin innoissaan että alkoi huudella työläisille loukkauksia ennen kuin kranaatti oli edes kohonnut lakipisteeseensä.

”Haluatteko lisää?”

Mutta kranaatti oli vasta matkalla.

”Haluatteko lisää, mitä?” Lauri remusi.

Kolmen vuoden kärsimys ja kylmä ja nälkä ja odotus tiivistyivät kahteen sekuntiin. Kranaatti kieppui ilmassa kuin antiloopin reisiluu Avaruusseikkailu 2001:n alussa.

Huolimatta preussilaisesta jääkärikoulutuksesta ja kahden vuoden taistelukokemuksesta Lauri laski lentoradan pahasti pieleen. Hän heitti kranaatin aivan liian kaukaa ja aivan liian korkealle.

Kranaatti räjähti jo ilmassa, tai sitten se putosi hankeen ja tussahti, kukaan ei ole oikein varma. Mutta se on varmaa, että räjähtäessään kranaatti ei repinyt yhtenkään työläisen lihas kudosta riekaleiksi, vaan putosi lumeen ja sihahti.

Nyt Lauri katsoi työläisjoukkoa tyhjin käsin. Seurasi hölmistynyt hiljaisuus.

Sitten työläiset ampuivat Lauri-sedän seulaksi. Tai oikeastaan viiden työläisen luodeista osui vain yksi, mutta se riitti. Lauri sai osuman, joka vuodatti hänen verensä pakkasyössä kuiviin.

Siitä ei koitunut riemua kenellekään. Laurin joukko sai ajettua viisinkertaisen ylivoiman matkoihinsa, niin kuin hän

oli laskenut. Ainoastaan sitä hän ei ottanut huomioon, että henkensä heittäisi hän itse.

Aamu kirkastui hitaasti niin kuin tammikuussa aina, ja juuri kun päivä oli kunnolla valjennut, se oli jo ohi. Ja Lauri oli kuollut.

Pian joku nosti Hakaniemen työväentalon torniin punaisen lyhdyn. Ja niin oli alkanut suomalaisten ensimmäinen ikioma sota, tosin itseään vastaan, vain kolme viikkoa sen jälkeen, kun Pietarin kommunistit olivat sanoneet, että Suomi voisi halutessaan ryhtyä Suomeksi, ja muutama päivä sen jälkeen, kun Lauri-setä oli heittänyt kranaatin vähän liian kaukaa.

Olisi voinut ajatella, että tapaus oli kaikin puolin surkea. Lauri oli haudassa ennen kuin sota oli ehtinyt alkaakaan. Sama kuin olisi saanut venäläisen pistimen mahaansa jo Misajoella tai jäänyt alun perinkin Kannakselle viljelemään lanttua.

Mutta niin yksinkertaista se ei ollut. Jokin järki siinä oli oltava, että 25-vuotias mies makasi rikki ammuttuna kaukana kotoa. Ehkä hankeen tussahtanut kranaatti oli jotain muuta kuin pahasti epäonnistunut heitto talvisessa yössä.

Ei sittenkään tyhmänrohkeutta, vaan kenties uhkarohkeutta. Pian yön tapahtumista alettiin puhua ihan vain rohkeutena. Ja rohkeudesta ei ole pitkä matka sankaruuteen. Lauri oli kuollut, mutta ainakin hän oli kuollut sankarina.

Tarina Lauri-sedästä muuttui tarinaksi uhrautuvuudesta, vaikka kukaan ei pakottanut Lauria hyökkäämään viisinkertaista joukkoa vastaan, eikä tarkoitus ollut heittää kranaattia liian kaukaa.

Kun tarpeeksi mietittiin, tapaus ei ollut ollenkaan surkea. Sota oli välttämätön ja tarpeellinen, joten Lauri-sedän kuolemakin oli välttämätön ja tarpeellinen. Ja koska Lauri oli